

Eesti õigusnormid, mis välistavad täielikult vanglaametnikuna teenistuses olemise isiku puhul, kelle kuulmine ei vasta selle miinimumtasemele kehtestatud nõuetele, ilma et oleks võimalik kontrollida, kas see ametnik on võimeline oma teenistuskohustusi täitma, on liidu õigusega vastuolus

Nende õigusnormidega on kehtestatud otseselt puudel põhinev diskrimineerimine

XX töötas ligikaudu 15 aastat Tartu Vanglas (Eesti) vanglaametnikuna.

Selle aja kestel jõustus Eesti Vabariigi Valitsuse määrus nr 12, mis puudutab vanglateenistuse ametniku tervisenõudeid ja tervisekontrolli korda ning tervisetõendi sisu ja vormi nõudeid. Selles määruses kehtestati vanglaametnike kuulmise tasemele miinimumnõuded ja nähti ette, et kuulmise nõrgenemine alla nõutud normi on absoluutne meditsiiniline vastunäidustus vanglaametnikuna teenistusülesannete täitmisele. Ühtlasi ei võimalda see määrus kasutada kuulmisnõuete täidetuse hindamisel korrigeerivaid abivahendeid.

Tartu Vangla direktor vabastas XXI 28. juuni 2017. aasta käskkirjaga teenistusest pärast seda, kui tervisetõendiga oli tuvastatud, et tema kuulmine ei vastanud määrusega nr 12 kehtestatud miinimumnõuetele.

XX esitas Tartu Halduskohtule (Eesti) kaebuse, milles ta väitis, et nimetatud määrusega kaasneb diskrimineerimine puude alusel, mis on vastuolus eelkõige põhiseadusega. Kaebus jäeti esimeses kohtuastmes rahuldamata, kuid Tartu Ringkonnakohus (Eesti) rahaldas 11. aprilli 2019. aasta otsusega XXI apellatsioonkaebuse ja tunnistas teenistusest vabastamise käskkirja õigusvastaseks. Samuti otsustas see kohus alгатada põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse nende normide põhiseaduspärasuse kontrollimiseks eelotsusetaotluse esitanud kohtus, Eesti Vabariigi Riigikohtus. Kuna Riigikohus leidis, et kohustus kohelda puudega isikuid muude sarnases olukorras olevate isikutega võrdselt ja neid mitte diskrimineerida nähtub lisaks põhiseadusele ka liidu õigusest, otsustas nimetatud kohus küsida Euroopa Kohtult, kas riigisisised õigusnormid on vastuolus direktiivi 2000/78¹ sätetega.

Euroopa Kohtu hinnang

Kõigepealt tuvastas Euroopa Kohus, et määrus nr 12 kuulub direktiivi 2000/78 kohaldamisalasse ja kehtestab erineva kohtlemise otseselt puude alusel, ning kontrollis seejärel, kas sellist erinevat kohtlemist saab õigustada direktiivi artikli 4 lõike 1 alusel, mille kohaselt võivad liikmesriigid ette näha, et erinevat kohtlemist selle põhjusega seotud omaduse alusel ei peeta diskrimineerimiseks, kui see omadus on teatud kutsetegevuse laadi või sellega liituvate tingimuste tõttu oluline ja määrav kutsenõue, tingimusel, et eesmärk on õigustatud ja nõue sellega proportsionaalne. Kuivõrd see säte võimaldab teha erandi diskrimineerimiskeelu põhimõttest, siis tuletas Euroopa Kohus meelde, et seda tuleb tõlgendada kitsalt.

Euroopa Kohus märkis eelkõige, et nõue, et isik oleks võimeline kuulma nõuetekohaselt ja et ta kuulmine vastaks järelikult teatavale kuulmise tasemele, nähtub vanglateenistuse ametniku

¹ Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT 2000, L 303, lk 16; ELT eriväljaanne 05/04, lk 79).

teenistuskohustuste laadist, nagu neid on kirjeldanud eelotsusetaotluse esitanud kohus, ning seejuures võib vanglaametniku teenistuskohustuste laadist ja nende täitmise tingimustest tulenevalt pidada asjaolu, et tema kuulmine peab vastama minimaalsele kuulmise tasemele, vanglaametnikuna teenistuses olemise „oluliseks ja määravaks kutsenõudeks“ direktiivi 2000/78 artikli 4 lõike 1 tähenduses.

Kuna **määruse nr 12 eesmärk on säilitada inimeste ohutus ja avalik kord, leidis Euroopa Kohus, et selle määrusega järgitakse õiguspäraseid eesmärke**, ning hindas seejärel, kas selles ette nähtud nõue – mille kohaselt peab vanglateenistuse ametniku kuulmine vastama minimaalsele kuulmise tasemele, kusjuures sellele tasemele vastavuse kontrollimisel ei ole lubatud kasutada korrigeerivaid abivahendeid, ja kui see nõue ei ole täidetud, on tegemist absoluutse vastunäidustusega teenistuskohustuste täitmisele, mistõttu ei saa ametnik neid kohustusi enam täita – on nende eesmärkide saavutamiseks sobiv ega lähe kaugemale sellest, mis on nende saavutamiseks vajalik.

Selle nõude sobivuse osas tuletas Euroopa Kohus meelde, et õigusnormid on konkreetse eesmärgi saavutamiseks sobivad üksnes juhul, kui need vastavad tõepoolest huvile saavutada see eesmärk järjepidevalt ja süstemaatiliselt. Ta märkis, et määruse nr 12 järgi on vanglaametnikul võimalik kasutada korrigeerivaid abivahendeid nägemisvõimele kehtestatud nõuete kontrollimisel, samas kui sellist võimalust ei ole ette nähtud kuulmisvõime kontrollimisel.

Selle nõude vajalikkuse kohta tuletas Euroopa Kohus meelde, et **kui määruses nr 12 kuulmisvõimele kehtestatud miinimumtaseme nõue ei ole täidetud, välistab see täielikult vanglaametniku teenistuskohustuste täitmise ja sellised miinimumtasemed on kehtestatud kõikide vanglateenistuse ametnike suhtes, ilma et oleks võimalik teha erandeid. Lisaks ei võimalda kõnealune määrus hinnata individuaalselt seda, kas ametnik on võimeline hoolimata oma kuulmislangusest täitma kõiki selle ametikoha peamisi ülesandeid.**

Euroopa Kohus tuletas samuti meelde, et direktiivi 2000/78 artikli 5 kohaselt peab tööandja võtma asjakohaseid, konkreetset juhul vajalikke meetmeid, et võimaldada puuetega inimesel tööle pääseda ja töös osaleda, kui sellised meetmed ei põhjusta tööandjale ebaproportsionaalselt suurt koormust. Seejuures märkis Euroopa Kohus, et **määrus nr 12 ei võimaldanud teenistusandjal enne XXI teenistusest vabastamist kontrollida, kas on võimalik võtta selliseid abinõusid, näiteks võimalus kasutada kuuldeaparaati, vabastada ametnik selliste teenistuskohustuste täitmisest, milleks peab tema kuulmine vastama minimaalselt nõutud tasemele, või määrata ta teenistuskohale, millel ei ole selline kuulmise tase nõutud**, ning esitatud ei ole andmeid, millest võiks järeldada, et sellised meetmed kujutavad endast ebamõistlikku koormust.

Seega näib nimetatud määrus olevat kehtestanud nõude, mis läheb kaugemale sellest, mis on vajalik sellega järgitavate eesmärkide saavutamiseks.

Euroopa Kohus jõudis seisukohale, et direktiivi 2000/78 artikli 2 lõike 2 punktiga a, artikli 4 lõikega 1 ja artikliga 5 **on vastuolus riigisisised õigusnormid, mis sätestavad, et vanglateenistusest on täielikult välistatud ametnik, kelle kuulmine ei vasta nendes õigusnormides kuulmise miinimumtasemele kehtestatud nõuetele, ilma et need õigusnormid annaks võimaluse kontrollida, kas see ametnik on võimeline täitma oma teenistuskohustusi vajaduse korral pärast mõistlike abinõude võtmist** direktiivi artikli 5 tähenduses.

MÄRKUS: Eelotsusetaotlus võimaldab liikmesriikide kohtutel taotleda kohtuvaidluste lahendamisel Euroopa Kohtult liidu õiguse tõlgendamist või liidu õigusakti kehtivuse üle otsustamist. Euroopa Kohus ei lahenda riigisisest kohtuvaidlust. Kohtuasja lahendamine kooskõlas Euroopa Kohtu otsusega on liikmesriigi kohtu ülesanne. Euroopa Kohtu otsus on ühtlasi siduv ka teistele liikmesriikide kohtutele, kes lahendavad sarnast probleemi.

Ajakirjandusele mõeldud mitteametlik dokument, mis ei ole Euroopa Kohtule siduv.

Otsuse [tervikekst](#) on CURIA veebileheküljel alates selle kuulutamise päevast.

Täiendavat teavet annab Gitte Stadler, ☎ (+352) 4303 3127
Kohtuotsuse kuulutamisest saab pildisalvestisi „[Europe by Satellite](#)” kaudu ☎ (+32) 2 2964106